

MONEY LAUNDERING AS A CRIMINAL AND DESTRUCTIVE OFFENSE OF THE ECONOMY

Baki Koleci

University "Haxhi Zeka" Peja, Kosovo, baki.koleci@unhz.eu

Abstract: Money laundering is one of the biggest obstacles to creating a secure and effective local and international financial system. Money laundering is primarily defined as the process of disguising or concealing the monetary proceeds of a criminal scheme in order to make the proceeds appear lawful. The money laundering process involves almost every case. The criminalization of money laundering has been created as a practical response to one of the greatest problems of all time, it is this relationship that connects, like no other act, the process of money laundering with the previous act and a future possible, as a connecting bridge, a powerful incitement of a circle of criminality. Money laundering is a powerful cover-up system for any offense that generates funding and that money is one of the only evidence available to the authorities in order to arrest and prosecute perpetrators. Finally, but as one of the most important reasons. The process itself bears no moral blame, as it involves the day-to-day financial interactions of the business, "poisoned" only by injustice, the damage caused, and the moral guilt "immersed" by the acts that created the illegal funds.

The purpose of this work is to consider all that the law has the possibility to go deeper into the problem of money laundering criminalization and the reasons why we should impose punishment for behavior that is normally taken by all. Are illegal funds holding moral injustice, damage or guilt, or is there something else besides this fact.

Large-scale money laundering is destroying the formal economy and it is continuously destroying competing economies as informality is constantly booming in national and international economies.

Financial and non-financial entities consider regulatory requirements related to the prevention of money laundering before deciding to operate in our country. Businesses have in their primary focus the maximization of profits but if they offer products or services to suspicious clients, they may face administrative and criminal offenses. Avoiding reputational risk, which is the possibility that the entity suffers financial losses caused by the decline of reputation in the activity of the entity, as a result of negative public opinion towards the entity becomes an integral part of decision making.

Keywords: Money laundering, Crime, economy, finances, etc.

PASTRIMI I PARAVE SI VEPER PENALE DHE SHKATRUESE E EKONOMISË

Baki Koleci

Universiteti "Haxhi Zeka" Pejë baki.koleci@unhz.eu

Abstrakt: Pastrimi i parave është një nga pengesat më të mëdha për krijimin e një sistemi financiar vendor dhe ndërkombëtar operues të sigurt dhe efektiv. Pastrimi i parave është përcaktuar kryesisht si procesi i maskimit ose fshehjes së natyrës së të ardhurave monetare të një skeme kriminale, me qëllim që të ardhurat të duken të ligjshme. Prosesi i pastrimit të parave përfshin pothuajse në çdo rast. Kriminalizimi i pastrimit të parave është krijuar si një kundërpërgjigje praktike për një nga problemet më të mëdha të të gjitha kohërave, është kjo marrëdhënie që lidh, ashtu si asnjë vepër tjetër, procesin e pastrimit të fondeve të paligjshme me veprën e mëparshme dhe një të ardhme të mundshme, si një urë lidhëse, një nxitje e fuqishme e një rrethi të kriminalitetit. Pastrimi i parave është një sistem i fuqishëm i mbulimit për çdo vepër që gjeneron fonde dhe se paratë janë një nga provat e vetme në dispozicion për autoritetet në mënyrë që të arrestojnë dhe ndjekin penalisht autorët. Më në fund, por si një nga arsyet më të rëndësishme. Prosesi në vetvete nuk mban asnjë fajësim moral, duke qenë se përfshin ndërveprime të përditshme financiare të biznesit, të "helmuara" vetëm nga padrejtësia, dëmi i shkaktuar dhe fajësia morale "e zhytur" nga veprat që krijuan fondet e paligjshme.

Qëllimi i kësaj pune është të merren në konsideratë të gjitha ato që ka mundësi ligji për të hyrë në thellësi të problemit të kriminalizimit të pastrimit të parave dhe arsyet pse duhet të vendosim dënim për sjellje që normalisht merren nga të gjithë. A janë fondet e paligjshme që mbajnë padrejtësinë, dëmin ose fajësinë morale, apo ka diçka tjetër përveç këtij fakti.

Pastrimi i parave me të madhe po shkatron ekonominë formale dhe në vazhdimsi ajo po shkatron ekonominë konkurruese pasi që informalja vazhdimisht po lulzon në ekonominë kombëtare dhe ato ndërkombëtare.

Subjektet financiare dhe jofinanciare marrin në konsideratë kërkesat rregullative në lidhje me parandalimin e pastrimit të parave para se të vendosin të ushtojnë aktivitetin e tyre në vendin tonë. Bizneset kanë në vëmendjen e tyre parësore maksimizimin e fitimeve por nëse ofrojnë produkte apo shërbime për klientë të dyshimtë, mund të përballen me kundërvajtje administrative dhe penale. Mënjanimi i riskut reputacional, i cili është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare të shkaktuara nga rënia e reputacionit në veprimtarinë e subjektit, si rrjedhojë e opinionit negativ të publikut ndaj subjektit bëhet pjesë integrale e vendimmarrjes.

Fjalët kyqe: Pastrimi i parave, Kriminaliteti, ekonomia, financat, etj.

1. HYRJJE

Mjedisi politiko-ligjor luan një rol të drejtpërdrejtë në përcaktimin e objektivave dhe strategjive të personave fizikë dhe juridikë që ushtrojnë veprimtari fitimprurese dhe është i rëndësishëm si për kompanitë vendase ashtu edhe për ato ndërkombëtare. Faktorët e jashtëm të mjedisit përfshijnë analizën konsumatorit, analizën e konkurrentit, analizën e tregut të synuar, si dhe vlerësimin e çdo elementi të mjedisit teknologjik, ekonomik, kulturor apo politik/ligjor që ka të ngjarë të ndikojë në sukses. Si pjesë e mjedisit politiko-ligjor, parandalimi i pastrimit të parave ndikon në mënyrë të drejtpërdrejtë në vendimmarrjen operationale të kompanive financiare dhe subjekteve të lira jofinanciare. Subjektet financiare dhe jofinanciare marrin në konsideratë kërkesat rregullative në lidhje me parandalimin e pastrimit të parave para se të vendosin të ushtojnë aktivitetin e tyre në vendin tonë. Bizneset kanë në vëmendjen e tyre parësore maksimizimin e fitimeve por nëse ofrojnë produkte apo shërbime për klientë të dyshimtë, mund të përballen me kundërvajtje administrative dhe penale. Mënjanimi i riskut reputacional, i cili është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare të shkaktuara nga rënia e reputacionit në veprimtarinë e subjektit, si rrjedhojë e opinionit negativ të publikut ndaj subjektit bëhet pjesë integrale e vendimmarrjes. Institucionet bankare dhe profesionet e lira jofinanciare, krahas përcaktimit të nevojave dhe dëshirave të tregut, duhet të kujdesen që të përmbushin detyrimet e kuadrit rregullativ në fuqi. Bankat vlerësojnë ndikimin rrezikut të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit në varësi të rrethanave individuale. Reputacioni i subjektit financiar lidhet me dëmin që mund ti shkaktohet bankës nga përfshirja në një marrëdhënie biznesi apo transaksion, si rezultat i veprimtarive të paligjshme dhe mund të çojë në vendosjen e sanksioneve nga organet kompetente ose në largimin e klientëve nga subjekti. Fenomenit të pastrimit të parave i është dhënë rëndësi e veçantë vitet e fundit. Një dekadë më parë, klientët me depozita të mëdha trajtoheshin si të një rëndësie të veçantë. Banka do të vihej në lëvizje për të përmbushur nevojat dhe kënaqësitë e dëshiruara në mënyrë më efikase sesa bankat konkurrenente. Klientët duhet të analizohen me detaje nga strukturat e bankës. Menjëherë ngrihen pyetje të tilla si:

1. Burimi i të ardhurave të klientit
2. Prejardhja relativisht e madhe në para fizike
3. Përputhja e qëllimi i transaksionit me aktivitetin e klientit etj.

Ekzistenca e pasurive, apo kryerja e transaksioneve me vlera shumë më të larta në krahasim me atë që mund të pritët nga profili i klientit, shërben si sinjal që një klient të vlerësohet potencialisht si me rrezik të lartë dhe duhet të raportohet si i dyshimtë.

Institucione të rëndësishme ndërkombëtare dhe autoritetet ligjvënëse në rang kombëtar janë duke marrë masa shumë shtërnguese për të parandaluar dhe zbutur fenomenin a pastrimit të parave. Problematika është sa globale aq edhe nacionale. Qendrat financiare “off-shore” janë një realitet që prekin qoftë vendet e zhvilluara por dhe vendet në zhvillim si në rastin tonë. Subjektet ligjore të përcaktuara në ligjin organik të parandalimit të pastrimit të parave dhe veçanërisht institucionet financiare banka përballen me sfida serioze në implementimin e kuadrit rregullativ në praktikë. Objektivat që synohen të realizohen nëpërmjet këtij punimi janë:

1. Studimi i marrëdhënies së ngushtë ndërmjet fenomenit të pastrimit të parave dhe evazionit tatimor.
2. Analizimi i hendekut në kuadrin rregullativ në Kosovë sa i përket identifikimit dhe regjistrimit të “Pronarit përfitues”.
3. Vlerësimi i parajsave fiskale “off-shore” si juridiksione të përshtatshme për fshehjen e strukturës së pronësisë përfituese.
4. Analizimi i problemit të identifikimit të plotë të PEP-ve dhe transaksioneve të kryera prej tyre.
5. Shqyrtimi i detyrimit të ekzagjeruar të raportimit të profesioneve të lira jofinanciare pranë autoriteti përgjegjës.
6. Sugjerimi i një sërë amendimesh rregullative që do të bëntë të mundur uljen e rrezikut reputacional me të cilin përballen subjektet raportuese.

Nga eksperiencia e deritanishme në vendin tonë nuk është kryer ndonjë punim kërkimor-shkencor lidhur me çështjet e parandalimit të pastrimit të parave me të cilat përballen subjektet raportuese financiare dhe jofinanciare. Studimi nxjerr në pah sfidat kryesore që proekupojnë subjektet raportuese, kryesisht institucionet financiare dhe profesionet e lira, në përpjekjet e tyre për parandalimin e pastrimit të parave dhe evazionit fiskal. Propozohen përmirësimet e

nevojshme në kuadrin ligjor dhe rregullativ për të qartësuar më tej obligimet reale që duhet të kenë subjektet e raportuese. Punimi kornizohet në kuadrin rregullativ me impakt të drejtpërdrejtë në zvogëlimin e rrezikut reputacional në industrinë bankare dhe profesionet e lira jofinanciare.

1. Pastrimi i Parave dhe lufta ndaj këtij fenomeni ka marrë një rëndësi të veçantë sidomos në dekadat e fundit për shkak të efekteve negative që sjell në ekonomine globale dhe rajonale, gjë që ka çuar në ndryshime dinamike ligjore dhe rregullative si në vendet e zhvilluara ashtu dhe ato në zhvillim. Transferimi i pasurisë, duke ditur se kjo pasuri rrjedh nga krimet e rënda, me qëllim fshehjen ose maskimin e origjinës së paligjshme të pasurisë ose ndihma dhënë çdo personi i cili është i përfshirë në kryerjen e një veprë të tillë ose vepra për të shmangur pasojat juridike të veprimit të tij, si dhe fshehja ose maskimi i natyrës së vërtetë, burimit, vendndodhjes, disponimit, lëvizjes, të drejtat në lidhje me pronësinë, duke e ditur se kjo pasuri rrjedh nga krimet e rënda. Pastrimi i “produkteve të veprës penale” kryhet nëpërmjet:

a) Këmbimit ose transferimit të pasurisë, me qëllim fshehjen ose mbulimin e origjinës së paligjshme të saj, duke ditur se kjo pasuri është produkt i veprës penale ose i veprimtarisë kriminale;

b) Fshehjes ose mbulimit të natyrës së vërtetë, burimit, vendndodhjes, disponimit, zhvendosjes, pronësisë ose të drejtave në lidhje me pasurinë, duke ditur që kjo pasuri është produkt i veprës penale ose i veprimtarisë kriminale;

c) Fitimit të pronësisë, posedimit ose përdorimit të pasurisë, duke e ditur në çastin e marrjes në dorëzim të saj, që kjo pasuri është produkt i veprës penale ose i veprimtarisë kriminale;

ç) Kryerjes së veprimeve financiare ose transaksioneve të copëzuara për shmangien nga raportimi, sipas legjislacionit për parandalimin e pastrimit të parave;

d) Investimit në veprimtari ekonomike ose financiare të parave a sendeve, duke ditur se janë produkte të veprës penale ose veprimtarisë kriminale (Kodi Penal i Republikës së Kosovës). Produkte të veprës penale, përfshijnë çdo lloj pasurie, si dhe dokumentet ose instrumentet ligjore që vërtetojnë tituj ose interesa të tjerë në pasurinë që rrjedh ose fitohet drejtpërdrejtë ose tërthorazi nga kryerja e veprës penale. Pastrimi i parave është procesi i lëvizjes së fondeve të gjeneruara në mënyrë ilegale në një rreth transformimesh për të krijuar një aparencë legale të këtyre fondeve dhe duke fshehur origjinën e tyre ilegale. Parate e “pista” vijnë kryesisht nga droga, prostitucioni, krimi i organizuar, korrupsioni, personat e ekspozuar politikisht të korruptuar sidomos në vendet diktatoriale etj. Industria financiare bankare është subjekti më i rëndësishëm raportues pranë Autoritetit. Autoriteti Mbikëqyrës për institucionet financiare bankare është Banka Qendrore e Kosovës. FATF e cila merret me Standardet Ndërkombëtare të Luftës kundër pastrimit të parave dhe Financimit të Terrorizmit, përcakton se pastrimi i parave kryhet nëpërmjet tre fazave kryesore si më poshtë:

□ **Vendosja** - vendosja e përfitimeve të paligjshme në sistemin financiar, ose përdorja e tyre për të blerë mallra me vlerë të lartë, prona apo pasuri të paluajtshme.

□ **Tjetërsimi** - përfshin shndërrimin e të ardhurave të jashtëligjshme në një formë tjetër për të fshehur gjurmët. Përdorimi i këtyre fondeve për një sërë transaksionesh financiare të ndërlikuara si për shembull: blerja e instrumentave të investimit, blerja e të mirave dhe shërbimeve etj. Fondet mund të transferohen jashtë vendit dhe të depozitohen në sistemin bankar, shpesh duke përdorur kompanitë “guaskë” ose fonde të maskuara si të ardhura nga biznesi i ligjshëm. Mallrat/asetet mund të rishiten. Gjithë këto transaksione bëhen për të mbuluar burimin e të ardhurave.

□ **Integrimi** - në fazën e tretë fondet rihynë në ekonominë legjitime dhe mund të përdoren në pasuri të paluajtshme, ndërmarrje biznesi etj. Të ardhura e “pastruara” përdoren në ekonomi duke ju dhënë një pamje “të ligjshme”. Transfertat komplekse elektronike lokale dhe ndërkombëtare e bëjnë gjetjen e burimit origjinal të fondeve praktikisht të pamundur.

Disa nga këto hapa, në varësi të rrethanave, mund të mos jenë të nevojshme. Shpesh herë dallimi mes fazave të mësipërme është i vështirë sepse mund të përdoren kombinime të tyre njëkohësisht. Për shembull, të ardhurat që janë tashmë në sistemin financiar nuk kanë nevojë për tjetërsim.

2. KRYERJA E PASTRIMIT TË PARAVE

Pastrimi i parave, merr formë të ndryshme dhe tipologjitë kryesore përfshijnë “smurfing”, bizneset të bazuara në “Para të gatshme”, manipulimi i faturave tregtare, transaksionet me pasuri të paluajtshme etj.

Metoda “smurfing” - përfshin përdorimin e transaksioneve të shumta në para, secila me vlerë më të vogël se sa kërkesa për raportim. Bizneset e bazuara në “Para të gatshme” mund të përdorin paratë legjitime dhe paratë që rrjedhin nga vepra penale, duke pretenduar se të gjitha të ardhurat janë legjitime. Manipulimi i faturave tregtare përfshin nën ose mbi-vlerësimin e faturave në mënyrë që të fshihen lëvizjet e parave. Kompanitë multinacionale dërgojnë flukse të mëdha parash të cilat janë nën ose mbi vlerën e çmimit të transaksioneve në degët e tyre, në mënyrë që të zhvendosin fitimet në juridiksionet me përqindje të ulta të taksimit.

Ekzistojnë shumë mënyra ku pastruesit e parave mund të mbulojnë transaksionet e tyre duke përdorur profesionet e lira jofinanciare. Shërbimet e ofruara nga kontabilistët, të cilat mund të keqpërdoren në operacionet e pastrimit të parave,

□ Krijimi i kompanive ose entiteteve të tjera të ndërlukuara ligjore (si trustet), të cilat mund të fshehin lidhjen mes të ardhurave nga krimi dhe pronarëve përfitues me historik kriminal.

□ Blerja dhe shitja e pasurive të paluajtshme, ku transferimi i titullit të pronësisë së paluajtshme është përdorur për të mbuluar transferimin e paligjshëm të fondeve (faza e vendosjes) ose investimi final i të ardhurave përmes operacioneve të pastrimit të parave (faza e integritit).

□ Ekzekutimi i operacioneve financiare në emër të klientëve si depozita ose tërheqje parash, operacionet e këmbimit valutor, shitja dhe blerja e aksioneve, dërgimi dhe marrja e transfertave ndërkombëtare të parave.

Këshilla financiare dhe tatimore janë pjesë përbërëse e pastrimit të parave. Shkelësit e ligjit me sasi të madhe parash për të investuar, mund të paraqiten si individë që shprehin të minimizojnë detyrimet e tyre tatimore ose dëshirojnë të vendosin pasuritë e tyre jashtë rrezes së detyrimeve fiskale. Juristet mund të ndihmojnë në paraqitjen e padive fiktive për të marrë një gjykim të favorshëm për të legjitimuar fondet e fituara në mënyrë ilegale.

Institucionet ndërkombëtare si FATF dhe organet përgjegjëse dhe mbikëqyrëse të vendeve përkatëse, përmbledhin në aktet e tyre nënligjore një numër transaksionesh që duhet të trajtohen me kujdes nga subjektet financiare bankë dhe profesionet e lira jofinanciare pasi përmbajnë elemente të dyshimtë të pastrimit të parave.

Ka disa zëra të cilat besojnë se gjatë procesit të pastrimit të parave që vijnë nga produkte të veprave penale, ekonomia e një vendi do të ketë rritje të likuiditetit të paktën në një periudhë afatshkurtër. Duke pasur parasysh rënien ekonomike në rajon ku remitancat në vend kanë pësuar një ulje të ndjeshme, çdo formë likuiditeti pamvarësisht nga burimi i të ardhurave do të ndihmonte ekonominë Shqiptare.

Pastrimi i parave është një aktivitet kriminal afatgjatë dhe i vazhdueshëm, kryhet zakonisht në grup, shpesh herë nga më shumë se një person dhe ka një shtryrje të gjerë ndërkombëtar. Pastrimi i parave dhe evazoni fiskal jepin një impakt negativ edhe mbi shoqërinë në përgjithësi, pasi duke përdorur para jo të ligjshme, krimi i organizuar mund të infiltrojë në institucionet shtetërore dhe të marrë kontrollin e sektorëve të mëdhenj të ekonomisë. Pastrimi i parave sjell implikime të pafavorshme për vendet në zhvillim, si dëmtim reputacioni dhe imazh negativ ndërkombëtar.

Globalizimi dhe njohja e rëndësisë së ruajtjes së konkurrencës së ndershme kërkon një qasje të veçantë në lidhje me parandalimin e pastrimit të parave dhe evazionin fiskal. Pasojat afatgjata janë shumë të dëmshme dhe ndikojnë në frenimin e përparimit ekonomik dhe politik të një vendi. Varfëria dhe pabarazia përkeqësohen; ulen të ardhurat tatimore të qeverisë; zvogëlohen shpenzimet shëndetësore dhe të arsimit; dëmtohet konkurrenca e lirë dhe rritja ekonomike; dekurajohen investimet e huaja direkte; ngadalësohet krijimi i ndërmarrjeve të reja; paratë publike kanalizohen në fushën e mbrojtjes dhe të infrastrukturës ku fitimet janë zakonisht të larta; rritet barra e borxhit në vendet e varfëra.

3. PASTRIMI I PARAVE DHE EVAZIONI FISKAL

Një aspekt shumë i rëndësishëm i parandalimit të pastrimit të parave, i cili ka ngjallur shumë debate kohët e fundit tek ligjvënësit dhe në fushën e biznesit, është lidhja e tij me evazionin fiskal. Deri më tani, këto fenomene janë parë si të ndara por kriza financiare dhe shmangia e pagimit të taksave ka bërë që situata të shikohet me sy mjaft kritik. Marrëdhënia në mes të pastrimit të parave dhe evazionit tatimor është një temë shumë komplekse që është duke u adresuar nga organizata ndërkombëtare dhe ligjvënësit në mbarë botën. Metodatat e përdorura nga të dy proceset janë shumë të ngjashme dhe duhet të analizohen më në detaje.

Ligji për legalizimin e kapitalit dhe faljen e një pjese të borxhit tatimor dhe doganor parashikonte faljen e një pjese të borxhit tatimor e doganor, kontributeve të sigurimeve shoqërore e shëndetësore dhe kompetencat e organeve të administratave tatimore e doganore, të cilat evidentojnë tatimpaguesit/debitorët që përfitonin nga ky ligj. Ligji parashikonte faljen pa pagesa në favor të Buxhetit të Shtetit të të gjitha detyrimeve tatimore të personave fizikë, të regjistruara si subjekt i taksës vendore të biznesit të vogël, të mbetura të papaguara e që i përkasin periudhës tatimore.

Niveli i ekonomisë informale Kosovë arrin në nivelin 25 – 30% të Produktit të Brendshëm Bruto të vendit dhe që ka impaktin e saj në ekonominë Kosovare.

Për Shtetet e Bashkuara të Amerikës, të ardhurat nga evazoni fiskal janë pjesa më e madhe e të ardhurave kriminale. Ato arrijnë në rreth 4% në 6% të GDP.

Me ndryshimet e fundit në rekomandimet e FATF, ndër kategoritë e percaktuara si krim themelor i pastrimit të parave përfshihen edhe:

- Kontrabanda, (duke përfshirë shkeljet me detyrimet doganore, akcizat dhe taksat);
- Krimet tatimore (lidhur me tatimet direkte dhe taksat indirekte);

4. QENDRAT FINANCIARE “OFF-SHORE”

Qendrat financiare “off-shore” konsiderohen si një nga pikat më të debatueshme të identifikimit të pronësisë përfituese dhe rrjedhimisht të pastrimit të parave. Qendrat financiare “off-shore” karakterizohen nga disa elemente dallues si më poshtë:

Juridiksione që kanë një numër relativisht të madh të institucioneve financiare të angazhuara kryesisht me jorezidentë.

Sistemet financiare që kanë asete dhe detyrime të jashtme jo në proporcion me ato të brendëshme financiare.

Ofrojnë disa ose të gjitha shërbimet e mëposhtme: taksa të ulëta ose zero; kërkesa rregullative të moderuara apo lehtësuese financiare; sekret bankar dhe anonimitet të lartë të pronësië së korporatave. Korporatat “off-shore” janë tashmë një fenomen i pranishëm edhe në sistemin financiar Kosovar pasi korporata me rezidencë në qendrat “off-shore” kanë hapur deget e tyre në vendin tonë. Gjithashtu, klientë apo shtetas Kosovar dërgojnë fondet e tyre në qendra “off-shore” si në rastin e Qipros. Megjithëse nuk është ilegale të dërgosh para në Qipro (aq më tepër që është vend i Bashkimit Evropian), dërgimi i fondeve në një qendër “off-shore” ngre disa hije dyshimi për fenomene të pastrimit të parave apo evazionit fiskal. Rasti i Qipros po shqetëson ligjvënësit Evropian të cilët e kanë lejuar këtë vend të operojë për një kohë të gjatë si një parajsë fiskale.

Subjektet financiare duhet të marrin masa për ti trajtuar korporatat “off-shore” me vigjilencë të zgjeruar që synon të krijojë sigurinë e mjaftueshme për të verifikuar dhe vlerësuar identitetin e klientit; për të kuptuar dhe testuar profilin e tij, të biznesit dhe veprimtarisë së llogarive të tij bankare; për të identifikuar informacionet me rëndësi dhe për të vlerësuar rrezikun e mundshëm për pastrim parash/financim terrorizmi, në mbështetje të vendimeve që synojnë mbrojtjen nga rreziqet financiare, rregullatore apo reputacionale, si dhe përshtatjen ndaj kërkesave ligjore, të pastrimit të parave dhe i gjithë stafi i bankës në përgjithësi, duhet të jenë të mirë trajnuar në rastin kur përballen me klientë “off-shore”.

5. IDENTIFIKIMI I PRONËSISË

Në kuadër të identifikimit të klientit, identifikimi i strukturës së pronësisë përfituese të personave juridike është një nga sfidat kryesore që përballen sot institucionet financiare dhe jofinanciare. Kompanitë që kryejnë marrëdhënie biznesi me institucionet financiare banka dhe jo vetëm, kanë struktura të ndryshme duke filluar nga të thjeshta një shtresore në ato shumë shtresore. Origjina e kompanive jorezidente është nga vende të ndryshme dhe rrjedhimisht kërkesat rregullative të shtetit mëmë janë të ndryshme nga ato lokale.

Në kuadrin e zbatimit të vigjilencës së duhur ndaj klientit, subjekteve financiare, përpara se të kryejnë një marrëdhënie biznesi me klientet persona juridike, ju kërkohet të përcaktojnë personat fizikë, të cilët zotërojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë më shumë se 25% të aksioneve të një kompanie. Subjektet financiare, në bazë të kuadrit rregullativ në fuqi, ju kërkohet të përcaktojnë individët të cilët zotërojnë dhe kanë kontrollin e fundit mbi klientin.

Në mënyrë që të luftohet dhe parandalohet me sukses keqpërdorimi i produkteve të korporatës për qëllime të paligjshme, është thelbësore që të gjitha juridiksionet të themelojnë mekanizma efektive dhe të mundësojnë autoritetet e tyre për të marrë në kohën e duhur, informacion mbi pronësinë përfituese dhe kontrollin e produkteve të korporatave të themeluar në juridiksionin e tyre për qëllim të hetimit të aktiviteteve të paligjshme, përmbushjen e funksioneve të tyre rregullatore/mbikëqyrëse, si dhe shkëmbimin e informacionit me autoritetet e tjera brenda dhe jashtë vendit. Kjo kërkon respektimin e tre objektivave themelore domethënëse

1. Pronësia përfituese dhe kontrolli i informacionit duhet të mbahet ose të jetë i arritshëm nga autoritetet ligjvënëse,

2. Duhet të ketë një mbikëqyrje të mjaftueshme dhe integritet të lartë të çdo sistemi për mbajtjen apo marrjen e pronësisë përfituese dhe të kontrollit të informacionit, dhe

3. Informacioni jo-publik mbi pronësinë përfituese dhe kontrollin e informacionit duhet të ndahet me mbikëqyrës dhe autoritetet e zbatimit të ligjit.

Institucionet financiare duhet të ngrejnë sisteme efikase për të identifikuar qartë pronarët e kompanive, përpara se të vendosin marrëdhënie biznesi me to si dhe të monitorojnë dhe përditësojnë në mënyrë të vazhdueshme, ndryshimet që mund të ndodhin në strukturën e pronësisë pas vendosjes së kësaj marrëdhënie në bazën e të dhënave të tyre, qoftë elektronike apo në “hard copy”.

Ka shumë zëra që janë kundër deklarimit të pronësisë përfituese e cila dëmton privatësinë dhe arsyet mund të jenë të ndryshme. Në disa vende është thjeshtë e rrezikshme të zbulosh pronësinë dhe ruajtja e privatësisë është shumë e vlerësuar. Grupet kriminale, sidomos në vendet e botës së tretë, mund të vendosin në shenjestër pronarët përfitues dhe familjarët e tyre nëse kanë informacion të saktë publik mbi shumën e aseteve që ato zotërojnë.

Institucionet e mbrojtjes së të dhënave personale nga ana e tyre dekurajojnë nxjerrjen e të dhënave për palët e treta. Bërja publike e pronarit të fundit përfitues bie ndesh me mbrojtjen e të dhënave personale. Në kushtet e krizës

globale, qeveritë po përpiqen të shkurtrojnë rregullat e të bërit biznes dhe jo ti komplikojnë ato. Vendet në zhvillim, të etur për investime të huaja direkte, janë të prirur të tolerojnë përsa i përket dokumentacionit të firmave të huaja. Problemi i identifikimit të pronësisë përfutuese deri në hallkën e fundit të zinxhirit të kontrollit efektive mbi një shoqëri mbetet problem mbarë botëror, i cili është i pranishëm pavarësisht rajonit gjeografik që i përket apo stadi të zhvillimit ekonomik që një vend i caktuar ka. Në rajonin tonë problemet janë të mprehta. Në Kosovë, megjithëse institucionet shtetërore janë më të reja, kemi një përkufizim të plotë të pronarit përfutues sipas rekomandimeve të FATF-së. Ligji nr. 04/L-178 “Për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit Nr 03/L-196. Për PPP dhe Parandalimin e Financimit të Terrorizmit në Republikën e Kosovës” përcakton se: të gjitha subjektet raportuese duhet të identifikojnë pronarin përfutues dhe/ose një person ose personat fizik të cilët kontrollojnë drejtpërdrejtë ose tërthorazi njëzet përqind (20%) ose më shumë të një personi juridik.

LITERATURA

- Ministria e Financave e Republikës së Kosovës “Strategjia kombëtare e Republikës së Kosovës për parandalimin dhe luftimin e ekonomisë joformale, pastrimin e parave, financimin e terrorizmit dhe krimeve financiare 2014-2018,” fq.7. I disponueshëm në: <https://mf.rks-gov.net/sq-al/Strategjia-Kombetare>
- Departamenti i Shtetit të Shteteve të Bashkuara (US DS), Byroja Ndërkombëtare e Narkotikëve dhe Çështjet e Zbatimit të Ligjit, Baza e të Dhënave e Shtetit për Pastrimin e Parave dhe Krimin Financiar, qershor 2015, fq.247. I disponueshëm në: <http://www.state.gov/documents/organization/239329.pdf>
- Shih fq.30 të Këshillit të Evropës, Projekt kundër Krimeve Ekonomike (PECK) “Raporti i Vlerësimit në përputhje me standardet ndërkombëtare në fushën e pastrimit të parave dhe luftën kundër financimit të terrorizmit (AML/CFT),” publikuar në dhjetor 2014. I disponueshëm në: http://www.psh-ks.net/repository/docs/AML_ENG_WEB.pdf
- Shih Ministria e Financave e Republikës së Kosovës "Strategjia Kombëtare e Republikës së Kosovës për parandalimin dhe luftën kundër ekonomisë joformale, pastrimit të parave, financimit të terrorizmit dhe krimeve financiare 2014-2018", fq.25.
- Instituti RIINVEST, “Të paguash apo të mos paguash: Një Perspektivë e Biznesit të Informalitetit në Kosovë, f. 15. Shih në http://www.fesprishtina.org/wb/media/Publications/2013/BUSINESS _ INFORMALITY __ ENG _FINAL.pdf
- KIPRED dërgoi një kërkesë te Ministria e Financave në mars 2016 për qasje në dokument por Ministria nuk e ka siguruar deri më tash këtë dokument për KIPRED.
- Intervista e KIPRED me NJIF, Prishtina, shtator 2014.
- Njësia Inteligjente Financiare e Kosovës (NJIF), “Tipologjitë e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit në Republikën e Kosovës”. I disponueshëm, <http://fiu.rks-gov.net/ep-content/uploads/2014/10/Typology-Eng1.pdf>
- Shih fq.30 30 të Këshillit të Evropës, Projekti kundër Krimin Ekonomik (PECK) “Raporti i Vlerësimit në përputhje me standardet ndërkombëtare në fushën e pastrimit të parave dhe luftën kundër financimit të terrorizmit (AML/CFT),” e publikuar dhjetor 2014. I disponueshëm në :http://www.psh-ks.net/repository/docs/AML_ENG_WEB.pdf